వాన

"ఎల్లీ జగ్గాయిపేట యెన్నంగ నేను పోతే
యెగరేసి వలపులు జల్లే దూడమ్మా, దూడ, దూడా
సిగదీసి కొప్పుబెట్టీ, సింధూరం బొట్టుపెట్టీ
నా అందం నవ్విపోనూ దూడమ్మా, దూడ, దూడా
రంగూరంగూల దూడ, పొంగుచూ ఎగిరే దూడ
కాళ్ళగజ్జెలదూడ, గంతూ చంగూల దూడ,
దూడమ్మా, దూడ దూడా, దూడమ్మా, దూడ దూడా!!"

ఈ పాట వానచినుకుల శృతిలో కలిసిపోతోంది. చిన్న ఇల్లూ, చుట్టూ చిన్న ఆవరణ, ఆవరణ చుట్టూ తాటాకుల దడి. ఆ దొడ్లో ఉన్నవన్నీ పాదులు, పాదుల మధ్యను బంతి చెట్లు, చెట్లపై బంగారు ముద్దపూలు. గుడిసె గుమ్మంలో నీలాలు కూర్చుని ఉంది.

జుట్టు దువ్వుకోదు. బుక్కా రంగయ్య దగ్గర కొన్న కుంకుమబొట్టు మాత్రం సూర్యబింబంలా ఆమె నీలఫాలాన ఉదయారుణ కిరణాలు వెదజల్లుతూ ఉంటుంది. వెడదలైన ఆమె కన్నుల్లో నవ్వులేదు. కంటికి పెట్టిన కాటుక, కన్నీటితో నున్ననైన ఆమె చెక్కులమీద మరిన్నీ నలుపు రంగులు రచించింది.

ఆమె కూర్చున్న మూర్తిలోనే అతి దీనత్వం అలుముకొనిపోయింది. ఆమె గుండెలో బాధ, కడుపులో చెయ్యేసి కలిపేసినట్లయి, నిదరల్లె ఆమె ఒళ్ళు నీరసిస్తోంది. బిగువై, సుందరమై, పూర్ణమైన నవయౌవనంలో తీరని ఆవేదన సర్వమునూ శుష్కింపచేస్తున్నది.

తీయని తన మధురకంఠం జీరవోవ ఆమె పాట సాగించింది.

అర్ధరూపాయి పెట్టి అద్దాలరవిక కొంటే,
రవికన్నా చిరగలేదే దూడమ్మా, దూడ దూడా
కోటప్ప తిరణాలెల్లి కోరిన నవరం తెస్తే
కొప్పున్న మాయలేదే దూడమ్మా, దూడ దూడా!
మూడు రూపాయలెట్టి ముత్యాల పాపటబొట్టు
బొట్టున్నా చెరగలేదే దూడమ్మా దూడా!

ఆమె జీవితమంతా నిండిపోయినాడు ఉప్పరి నాగన్న. నాగన్న పొడుగాటి కోరతలపాగా అందగాడు. గిరజాలు, పెద్ద ముడిజుట్టు, కారు నల్లరాతి బండల బలం తిరిగిన వయసుకాడు. వెండిబిళ్ళలతాడు, బంగారు మురుగులు, బంగారు దండకడియం,

ఎడమచెయ్యి పై భాగంలో మాయపచ్చ, బిందువు వేలాడు బంగారుపోగు, ఎఱ్ఱరాళ్ళ తమ్మంట్లు, శుభ్రమైన ముదుక పంచ ఎగదోసి కట్టుకున్న పనితనం.

ఈలా, తనకు మొదటిసారి ప్రత్యక్షమైన నాగన్న అద్భుత రూపం నీలాల కళ్ళల్లో మెఱుపు మెరిసింది. ఆనాడు అతగాడు పాటపాడుతూ తన తండ్రిగారి పొలంలో తనకు తారసిల్లాడు.

"బెజవాడ చిన్నదానా, బాజూ బందూలదానా,
బాజూ బందూలమీద, మనసేల లేదే ఓ చిన్నదానా!

తన్ను చూచి అతడు ఆగాడు. పాట ఆపాడు. నీలాల గుండె కొట్టుకుంది. పైకుబికి రానివ్వకూడని రహస్య భావాలు ఆమెలో ఎక్కడో పెద్ద ఏరులా బయలుదేరినవి. బిగువుగా తొడుగుకున్న పీటీరవిక క్రింద క్రింద స్నిగ్ధాలై వఱ్ఱువలై బిగువైన ఆమె వక్షాలు రవిక ఖైదును పగులకొట్టి బయటికి వచ్చినట్లయినవి.

కమ్మని రంగురంగు నేలలున్న భూదేవికి వారు అనుగు బిడ్డలు. వారి పెద్దలు, ఆ కన్న తల్లిలోని ప్రేమను చూరగొన్న ఉప్పరులు. నల్ల రేగడలు, ఎఱ్ఱచెక్కులు నీ లెరుపు ఒండ్రు బంగారాలు, తెల్లని గండ్ర ఇసుకలు, బంగారుసన్న ఇసుకలు నిండిపోయిన ధూళి రంగు చౌటిపఱ్ఱలు వారి గునపాలచే పారలచే మధింపబడ్డవి.

భూదేవిలోని రహస్యాలు, ఆమె కర్కశత్వం, ఆమెలోని కరుణ వారికి తెలియునట్లు ఇంకోరికి ఎట్లు అవగతమవుతుంది. ఆమెలోని రసజ్ఞత్వము వారు నూతులు కట్టి పైకితెత్తురు. ఆమెలోని మహదైశ్వర్యము గనులుదింపి లోకానికి అర్పింతురు. ఆమె దివ్య ప్రేమను కాలువలు త్రవ్వి దేశదేశాలు ప్రవహింపజేతురు. గుళ్ళుగా గోపురాలుగా భూలక్ష్మికి నూతనాలంకారాలువారు సమర్పింతురు.

భూసంతానమైన వారి ఒడలు సకల సుగంధాలను మలయానిలునకు అర్పిస్తూ ఉండును. అందానికి మూలమైన విశ్వంభరానిధినుంచే వాళ్ళు సకల సౌందర్యాలను సేకరింతురు.

ఆ ఉప్పర్ల కులంలో వాళ్ళిరువురూ ఉత్తుంగశిఖరాలు. ఆమె చూపులు అతనిపై; అతని చూపులు ఆమెపై, చూపులలో చూపులు కలిసినవి. అతడు మదించిన యౌవన సింహము; ఆమె నూత్న తారుణ్యశోభాపతియైన ఆడ సింహము! ఆమెను చూచి అతడు అనుకున్నాడు.

"పలకనైన పలకవే పంచదార చిలకవే!"

అతనిని చూచి ఆమె అనుకున్నది.

"ఓరోరి! నా బావ, ఒయ్యారి నా బావ!
మబ్బుల్లోంచి దిగివస్తివా! మాయదారి నా బావ!
మబ్బుల్లోంచి, దిగివస్తివా!"

2

ఒక పెద్ద జట్టుకు నాయకుడై, అయిదెకరాల మాగాణికి, ఆరెకరాల మెరకకు భూపతియై, సాలుకు రెండువందల యాభై రూపాయల ఆదాయం రాగా, మెరక ఊళ్ళల్లో ఏ నుయ్యో, పల్లపు ఊళ్ళలో ఏ చెరువో త్రవ్వు కంట్రాక్టు పుచ్చుకొనిగాని, ఏ రోడ్లు బాగు చెయ్యడమో, ఏ క్రొత్త రోడ్లు వెయ్యడమో బోర్డు కంట్రాక్టరు వద్ద త్రవ్వుపని ఒప్పుకొనిగాని సాలుకు వందరూపాయలు పైగా సంపాదించే, హనుమన్న తనకు ఏకైక పుత్రికయైన నీలాలుకు మంచి సంబంధం తీసుకురావాలని ఊళ్ళూనాళ్ళూ గాలించి వెదికాడు. ఏరు దాటైన ఇంటికి నచ్చిన పశువును తెచ్చుకోమని – తనజిల్లా దాటి, వేరు జిల్లాకు వెళ్ళి, ఒక జట్టుకు నాయకుడై, నాలుగు ఎకరాల మాగాణి భూమి మీద సాలుకు నూట యాభై రూపాయల ఆదాయం కలవాడునూ, అందగాడున్నూ, త్రవ్వుపని వల్ల సుమారు నూరు రూపాయలు ఆదాయము తెచ్చుకునేవాడునూ అయిన నాగన్నను అల్లుడుగా ఎన్నుకున్నాడు హనుమన్న.

పెళ్ళయి క్రొత్తగా అత్తవారింటికి వచ్చిన నాటి సంగతులన్నీ జ్ఞాపకానికి తెచ్చుకుంది నీలాలు–

నాగన్న భార్యను చూచి ఉప్పొంగిపోయాడు. తన అందానికి తగిన అందాల పడుచు. పొద్దస్తమానాలూ ఉప్పొంగిపోతూ పాటలు పాడుకొనేవాడు–

"చిన్నదాన, చిన్నదాన, వన్నేల వలపుదాన!
కన్నుల నలుపుదాన, పన్నుల తెలుపుదాన!
చిన్నారి సిగ్గుదాన, యెన్నేల యెలుగులోన
తిన్నంగ తేలిపోదాం ఓ సిన్నిదానా!
ఓ సిన్నిదానా!

అని నీలాలుని సందిట్లో బిగించుకొని, వెన్నెట్లో, ఇంటిదగ్గిరనుంచి ఉప్పులేరుకు తీసుకుపొయ్యేవాడు.

"నీకు నాకూ జోడుఐతే మల్లెపూల తెప్పగట్టి
తెప్పమీద తేలిపోదాం పదవే
చల్ చిన్నారిపడుచా తెప్పమీదా తేలిపోదాం పదవే"

సిగ్గుతో నీలాలు అప్పుడు ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుకున్నది. నాగన్న మెడచుట్టూ చేతులు గట్టిగా బిగించి, అతని వెడదయైన రొమ్ములో తన మోమును గట్టిగా అదుముకొన్నది.

"ఏటే ఆలోచిస్తున్నావు? ఈ పళంగా పడవేసుకొని మన మిద్దరమే ఎల్లిపోతావుంటే నీ మొగంసూత్తూ అంతా మురిసిపోయి, ఏళ్ళు ఏళ్ళు గడిపేసుకోగల్ను."

"ఏరంటే నాకు భయంఏత్తది బాబూ!"

"మరి యావంటే భయంలేదు?"

"నువ్వంటే భయంలేదు"

"అల్లాగా! సూత్తావుండు. ఎమికిలు ఇరిగేటట్టు నొక్కేత్తా. ఆ బుగ్గలు కొరికేసి తినేత్తా. నేను పొలం ఎల్లి వొచ్చేటప్పటికి కూడొండకపోతే చెమడా లెక్కనాగెత్తాను.

"నువ్వు పొలం ఎల్లి వొచ్చేటప్పటికి బొచ్చి చేపకూర వొండి సిద్ధంగా ఉంటే నన్నేం సేస్తవు?"

"ఏం సేస్తనా! కడుపునిండా చేపలకూరేసుకు తినేత్తాను. నిన్ను హోం అని మింగేత్తాను."

"ఓ సబ్బా నాకు బయమేటి? నీ కడుపులోనే నేను దాక్కుంటేను".

"నా కడుపులోంచి గుండెల్లోకి పోతావేంటే నీవూ?"

"అవును బావా! నీ గుండెలు నిండుతా, నీ నిలువెల్లా నిండిపోతా".

"కూరలో నేనుంటె, కూర మింగేయేత్తె,
గుండెల్లో చేరుకుని కునుక్కుతీత్తుంటాను, నా బావా!"
గుండెలో దాగుంటె, కోటిరాజ్యాలేలి,
ఆకాశమంతెదిగి, అందాలు తవ్వుతా,
నా పిల్లా! చందురుణ్ణి తెత్తానా పిల్లా!"

3

అలాటి తన దొర, తన రాజు, తన బావను పెద్దరయితు దురన్యాయంగా ఖైదులో ఏయించాడు గదా? దేవుడు నేడా! అమ్మనోరునేదా! ఆ ఆలోచనకి అడ్డంవచ్చాడు, ఉప్పరి సెలమయ్య. ఆ రోజు పొలం ఆక్రమించుకోడానికి పెద్ద రైతు వానలోనే పదిమంది పాలేళ్ళతో వస్తున్నాడని సెలమయ్య కబురు చెప్పినాడు – వాననీరు కారిపోతుండగా తుడుచుకొంటూ ఒగర్చుకొంటూ.

ఆ మాటలు వినడంతోటే నీలాలు ఆడ వేటకుక్కలా లేచింది.

"ఓరన్న గూడెం అంతా సెప్పురా!" అన్నది. మూలనున్న దుడ్డుకఱ్ఱ పుచ్చుకొని బయలుదేరింది.

వానజడితో వియ్యమందుతూన్న కంటినీరు మాయమైపోయింది. సివంగిలా ముందుకుసాగి నడిచింది. పొలం గట్టుమీద నుంచుంది, ఇంతట్లో ఒక వైపు నుంచి ఉప్పర్లు వచ్చారు. మరోవైపు నుంచి పెద్ద రైతూ అతని పాలేర్లూ వచ్చారు. నీలాలు కళ్ళలో ఎరుపులూ, పెద్ద రైతు గుండెల్లో చీకటిపొగలూ కమ్మాయి.

నా పొలంలో ఏ యెదవ అడుగెడతాడో ఆణ్ణి సంపేసి అక్కడే పాతేత్తాను" అంది నీలాలు.

పెద్ద రైతు మీసాలు రెండూ కోపంతో వణికిపోయాయి. "ఆడలంజకి ఎంత పొగరూ? దీని మొగుణ్ణి పొగరణచినట్లు దీన్ని అణచాలి. ఈయాళకి ఊరుకొంటున్నాను. రేప్పొద్దున్న అడ్డం వచ్చావా, పదిమందిలో నీ సీరవొలిచి వోతలేయిస్తాను" అని అరుపు అరిచాడు.

"ఓరి చచ్చునాయనా! ద్రౌపదమ్మగారి సీర వొలిచిన యదవ రక్తం ఆమె బర్త భీముడు తాగాడుగాని, నీ రత్తం నేను పుడిసిళ్ళ తాగనుట్రా" అంది నీలాలు. నీలాల్ని కన్నెత్తి చూడలేకపోయాడు పెద్ద రైతు.

పొలంగట్టున ఉన్న ఉప్పరి నాగన్న ఇంటిలో ఉప్పర్లందరూ ఆ రాత్రంతా కూచుని కునికిపాట్లు పడుతూ ఉన్నారు. జడివాన కురుస్తూనే వుంది.

"నింగీ నేల ఒకటయ్యాయి.
కుంగినాయి లోకాలన్నీ,
పెద్ద రైతుకు బుద్ధే లేదురా.
ఓరన్నా తమ్ముడా నిద్దరపోరా ఆడి గుండెల్లో
నల్లనేలే పరిమళించే
మల్లిపూలూ మొగలీ పూలన్నా!
మొగలిరేకే భూదేవి బాకేరా!
ఓరన్న తమ్ముడ!
మొగలిలోన నాగన్న ఆడేరా!"

వాన పన్నీరు పూచే వాసన. నల్లరేగడ పారిజాత పూలవాసన; గరపనేల మంచి గంధం పరిమళం; ఎఱ్ఱచెక్కు నేల ఆగరువాసనా; ఇసుకనేల పెద్దజాజిపూల సురభిళం, రాతినేల లవంగం వాసనా, పఱ్ఱనేల సముద్రం వాసనా, సున్నం నేల దాల్చిన చెట్టూ పూవు వాసనా వేస్తాయి.

ఈ నేలలో వానలు కురిసినప్పుడు కొంచెం మంచి గంధం కలిసిన ఆ యా వాసనలు ప్రసరిస్తాయి. వ్యవసాయం చేసిన భూమి దున్నినప్పుడు తుంగముస్తలవాసన గుప్పుమంటుంది.

ఈ నేలను తవ్వే ఉప్పర్లకు ఈ వాసనలంటే ఎంతో ఇష్టం.

కాలువలు త్రవ్వి నీరు ప్రవహించేటప్పుడు వచ్చే సువాసన పూల చెట్లపై తోటమాలి నీళ్ళు పోసేటప్పుడు వచ్చే సువాసన వస్తుంది;

ఈ పరిమళాలన్నీ ఉప్పర్ల జీవితాలలో నిండి వుంటాయి. నీలాలుకి సుగంధాలు లేవు. మిరపతోటలో వసంతకాలపు జడివాననే నిండిపోయింది. ఉదయం కాకుండా పొలంలో నాగళ్ళు దింపారు. ఉప్పర్లు దున్నలు కట్టి పొలం దున్నేశారు. వాన వారి చుట్టం; మబ్బులూ వారిచూట్టాలేకదా! పొలమూ వారూ ఒకటే, ఎవరయ్యా నీలాలు పొలంలో అడుగుపెట్టేది?

4

పెద్ద రైతు వల్ల బాధలు పడ్డ ఒకడు నాగన్నను ఖైదు పెట్టిన, సబు జైలు తాలూకా గ్రామం ఆ రాత్రికి రాత్రిపోయి, నాగన్న పేరున పెద్దవకీలు, ప్రజ్ఞావంతుడు అయిన వీరాస్వామి నాయుడుగారిని కుదిర్చి, ఆయన సలహా పైన ఆయన దగ్గరకు పోలీసు

సబ్‌ఇన్‌స్పెక్టరుగారిని వానలోనే జట్కా బండిమీద లాక్కుని వచ్చాడు, వీరాస్వామి నాయుడుగారు కథంతా విన్నారు. ఆయన హృదయం కరిగింది. నాగన్న, పొలం దగ్గిర అల్లరి జరగకుండా చూడవయ్యా అని సబ్ ఇన్‌స్పెక్టర్ని నాయుడుగారు పంపించారు.

నాగన్న వాళ్ళ ఉప్పర్లపల్లె ఒక పెద్ద గ్రామానికి సివారు. ఆ గ్రామంలో పెద్ద రైతు నూరెకరాల ఒక పంపును అంటి నాగన్న మూడెకరాల పంపూ ఉంది. పెద్ద రైతుకు ఆ చుట్టుప్రక్కల గ్రామాల్లో అయిదారు వందల యకరాల భూములున్నవి. కలక్టర్లే పెద్ద రైతు గాదికింద బంగారం తినే మూషికాలు.

నాగన్న పొలం కాలవగట్టు పొడుగునా ఉంది. ఆ పొలం పెద్ద రైతు నూరెకరాల పంపుకూ, కాలవకూ అడ్డుగా వుంది. తలుచుకుంటే నాగన్న మూడెకరాలలో ఆకుమళ్ళు మిలమిలలాడిపోతూ పోటెత్తుకువస్తాయి. కాలవ వదిలితే అయిదు నిమిషాలలో పొలం తడిసిపోతుంది.

పెద్ద రైతు ఈ ముడూఎకరాలు అమ్మమని కోరాడు. నాగన్న రక్తపు బొట్టులు ధారపోసి కొన్న పొలం ఎల్లా అమ్ముతాడు!

'అమ్మనేను బాబయ్యగారూ' అని మనవి చేశాడు.

ఎంతమందిచేతనో చెప్పించాడు పెద్ద రైతు. నాగన్న అందరదగ్గరా 'స్వామే! నా ప్రాణా లా భూమిలో ఉన్నా' యన్నాడు.

పెద్ద రైతుకు పంతం వచ్చింది. బెదిరించాడు. రెండు రెట్లు ఖరీదిస్తానన్నాడు. బదలాయింపు మంచి భూమి యిస్తానన్నాడు. నాగన్న ససేమి 'బాబూ! భూమి నా పెద్దబారియ, సిన్నదే నీలా'లని తలపకించాడు.

"సరే, లమ్డీకొడకా! నీ భూమి దక్కదు, నీలాలూ నీకు దక్కదురా" అన్నాడు.

నాగన్న కోపంతో వణికాడు. తల వాల్చుకొని తన గూడెం పోయి, నీలాలును తన హృదయానికి అదుముకొని, కంట నీరెట్టాడు.

'ఏటిబావా! అది' అంది వెర్రినీలాలు. భూదేవి గజగజలాడింది కాబోలు! ఆ మర్నాడు పెద్ద వాన ప్రారంభించింది. వానతోవచ్చి నాగన్నను అరెస్టుచేసి తీసుకుపోయి తాలూకా గ్రామంలో ఖైదు చేశారు పోలీసువారు. దొంగతనం నేరం, మేజిస్ట్రేటు దగ్గిర కేసు.

5

ఉరుములూ మెరుములూ, వాన దబ్బాటుతనం వదలి తుంపరగా మారింది. పడమటి దిక్కున తెరపి కనబడింది.

పుట్టింటికి పోకుండా ఉప్పరి నీలాలు భర్తకోసం అతని యింట్లోనే ఉంది. నీలాలింటికి పెద్దఉప్పరి పెళ్ళాం వచ్చి, నీలాలుకు ఆసరాగా ఉంది.

రిశీవరు నీలాలుకే భూమి కౌలుకిచ్చి చక్కాపోయాడు. నీలాలు మర్నాడు సాయంకాలం వానతెరిపి చూచి పొలం ముదురాకు ఊడ్పిస్తే బాగుంటుందని అనుకొంది.

"ఏకాడ నున్నావు నా బావా!
ఏమి సేత్తున్నావు నా బావా?"

అని అనుకుంది నీలాలు. "చలమయ్య అన్నను ప్లీడరుగారు దగ్గరకు పంపినాను కదా! ఇంకా అన్న తన బావ ఊసొట్టుకొని రానేలేదు" అని తనలో మాట్లాడుకుంది.

వెంటనే వెనకాలే వచ్చి ఎవరో కళ్ళు మూశారు. 'యారది; ఎర్రి వేళాకోళాలు. ఒదిలేయి కళ్ళు మూత్తావేం? ఓ రెవదురా! కుంక! చంపేత్తాను. శక్తిలా తిరిగింది నీలాలు.

ఎదుట నాగన్న నవ్వుతో, "ఎంత బలం ఉందే నీకు పిల్లా! నా ఏళ్ళు రగతం వస్తున్నాయిచూడే!" అన్నాడు.

"నాబావే" అని ఒక్కగంతున అతని మీద వాలిపోయింది నీలాలు.

"పీడరయ్యాగోరు బేలుమీద ఇడదల చేయించాడు. ఆర్ని నువ్వే పెట్టించావంటగా? నీ మెడలో బంగారు గుళ్ళపేరు తాకట్టు యెట్టావంట. నువ్వు మాలచ్చివే పిల్లా!" అని నాగన్న పలుకుతూ, నీలాల్ని గుండెకదిమేశాడు.

వాన తగ్గింది. సాయంకాలం యెండ బంగారు రంగులు చల్లిందా కౌగిలింతలో ఉన్న దంపతులమీద.

"ఇద్దారి మనసూ లేకమైపోతే,
పొద్దున్న సూరేదు ముద్దెట్టుపూలు,
ఇద్దారి బతుకులు ఏకమైపోతే
సందేల సూర్యుడు సెంద్రుణ్ణి ఇచ్చు".

భూమి మునిముని నవ్వులు నవ్వుకొంది.